

Základní škola a Mateřská škola, Nový Jičín, Dlouhá 54, příspěvková organizace

Krizový plán školy

Vypracovali: Mgr. Marek Kunderát, ředitel,
Mgr. Eva Neradilková, výchovný poradce,
Mgr. Pavla Zákostelská, metodik prevence

Směrnice nabývá platnosti ode dne: 1. 9. 2023

Směrnice nabývá účinnosti ode dne: 1. 9. 2023

Zpracováno dle:

Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže MŠMT č.j.:
21291/2010-28 a její přílohy č. 1–22 „Co dělat když“

Metodického pokynu ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách
a školských zařízeních č.j. MŠMT-21149/2016

Obsah

1. ÚVOD	3
2. KRIZOVÉ OBLASTI	5
2.1 Záškoláctví	5
2.2 Šikana	7
2.3 Kyberšikana	10
2.4 Agrese ve škole	11
2.5 Nekázeň	12
2.6 Krádeže a vandalismus	13
2.7 Návykové látky	13
2.8 Rasismus, xenofobie	16
2.9 Sexuálně rizikové chování	17
2.10 Poruchy příjmu potravy a sebepoškozování	18
2.11 Fyzické týrání a zneužívání dětí	19
2.12 Sexuální zneužívání dětí	20
2.13 Syndrom CAN	21
3. ZÁVĚR	24

1. ÚVOD

Krizový plán školy je sestaven na základě charakteristik a doporučených postupů při řešení rizikového chování, které se mohou na základní škole objevit. Cílem krizového plánu je stanovit závazný postup pro všechny pracovníky školy v případech podezření či výskytu rizikového chování mezi žáky.

Role školy v těchto situacích je pouze preventivní a poradenská, šetření provádí Policie ČR. S krizovým plánem školy je seznámen pedagogický sbor, rodiče i žáci školy. V rámci prevence rizikového chování je třeba věnovat zvýšenou pozornost jakýmkoli změnám v chování či prospěchu, které se u jednotlivce nebo skupiny na škole vyskytnou.

- Pokud se týká jednotlivce, promluvit si s ním v bezpečném a chráněném prostředí a pokusit se zjistit příčinu změny.
- zjištěných poznatků informovat třídního učitele, příp. ředitelku školy, metodičku prevence, výchovnou poradkyni.
- Pokud se změna týká celého kolektivu, přenechat intervenci metodičce prevence.

Třídní učitel o zjištěném stavu informuje zákonné zástupce žáků a s ohledem na situaci buď individuálně, nebo prostřednictvím mimořádné rodičovské schůzky, zákonným zástupcům nabídne pomoc při řešení a doporučí poradenské zařízení. Rodiče žáků jsou pravidelně informováni o prospěchu a chování svých dětí a mají možnost kdykoliv žádat vysvětlení a objasnění hodnocení nebo postupů řešení. Mají možnost se kdykoliv obrátit na ředitele školy a žádat prošetření situace.

Primární prevence rizikového chování u žáků v působnosti MŠMT se zaměřuje na předcházení rizik, které směřují zejména k následujícím rizikovým projevům v chování žáků:

- záškoláctví
- šikaně
- agrese ve škole
- nekázní
- překračování školních pravidel
- adiktologii – závislostní chování
- rasismu a xenofobii
- rizikovým sportům, dopravě
- sexuálně rizikovému chování
- poruchám příjmu potravy
- týrání a zneužívání dětí
- negativnímu působení sekt

Složení výchovné komise:

- zástupce vedení školy

- výchovná poradkyně
- školní metodička prevence
- třídní učitel

2. KRIZOVÉ OBLASTI

2.1 Záškoláctví

Charakteristika

Záškoláctví („chození za školu“) je považováno za neomluvenou absenci žáka. Jedná se o přestupek, kterým žák úmyslně zanedbává školní docházku. Je chápáno jako porušení školního řádu, současně jde o porušení školského zákona, který vymezuje povinnou školní docházku. Záškoláctví je nejvýraznější formou odporu dítěte ke škole. Nezřídká je spojeno s dalšími typy rizikového chování, které obvykle negativně ovlivňují osobnostní vývoj jedince.

Často bývá nepřiměřenou formou řešení konfliktních situací v rodině, ve škole či ve výchovných institucích, přičemž k němu mají sklon zejména děti, které se subjektivně cítí neúspěšně, nezařazené ve skupině nebo prožívají úzkost a strach v prostředí, ve kterém se pohybují.

Primární prevence záškoláctví

Prostřednictvím školního vzdělávacího programu je třeba posilovat u žáků kladný vztah ke škole, vzdělání, svým spolužákům a učitelům, nabízet pozitivní vzory chování a posilovat zdravé klima školy, nabízet mimoškolní zájmové činnosti. Žáky a rodiče je třeba důsledně seznámit školním řádem.

Podmínky stanové školním řádem pro docházku do školy:

Nepřítomnost žáka ve škole zásadně omlouvají zákonní zástupci ze zdravotních a jiných vážných důvodů. Toto je nutno učinit do 3 dnů od začátku nepřítomnosti žáka (školský zákon § 50, odst. 1).

Ihned po návratu do školy předkládá žák písemnou omluvu třídnímu učiteli nejpozději do 3 dnů. Omluvu podepisuje jeden ze zákonných zástupců žáka. Škola může uvolnit žáka z vyučování na určitou dobu na žádost rodičů předem. Z jedné vyučovací hodiny uvolňuje příslušný vyučující, na jeden až dva dny třídní učitel, na více dnů ředitel školy. Při uvolnění delším dvou dnů podávají rodiče písemnou žádost.

Ředitel školy může ze zdravotních nebo jiných závažných důvodů uvolnit žáka na žádost jeho zákonného zástupce zcela nebo zčásti z vyučování některého předmětu, zároveň určí náhradní způsob vzdělávání žáka v době vyučování tohoto předmětu. V předmětu tělesná výchova ředitel školy uvolní žáka z vyučování na písemné doporučení registrujícího praktického lékaře pro děti a dorost nebo odborného lékaře.

Doporučené rady při zjištění záškoláctví:

- Nejdůležitějším momentem je zjištění příčiny, proč se žák k záškoláctví uchyluje.

- Na základě tohoto zjištění je možné dále jednat. Při hledání příčin si udělat dostatek času pro analýzu případu, spojit se s rodiči, případně psychologem.
- Nezbytnou podmínkou pro hledání účinných strategií k postupnému překonávání vzniklých obtíží je spolupráce rodičů, učitele, a i poradenských pracovníků školy.
- Chceme-li zvolit správný způsob pomoci a integrovat žáky do školy, musíme vzít v úvahu rozdíly mezi záškoláky a dětmi odmítajícími školu.
- Dalším důležitým krokem je získání rodičů ke spolupráci, nikoli k boji mezi školou a žákem.
- Je-li záškoláctví důsledkem neúnosné školní situace, pomoci navodit změnu. Naplánovat dlouhodobá opatření, aby se situace neopakovala.
- Rozmáhá-li se záškoláctví ve větším rozsahu a máme-li podezření na hrozbu závislosti, spolupracovat s ŠPZ, OSPOD a Policií ČR.
- Učit se v třídním kolektivu vyčíst, jaké postavení má problémový žák. Bojí-li se žák učitelům nebo rodičům svěřit, zprostředkovat mu péči psychologa.
- Pomoci dítěti při návratu do třídy. Doprovodit ho při návratu do kolektivu. K vyřešenému případu se již nevracet a neprojevat nedůvěru.
- Domluvit se s rodiči na pravidelné komunikaci, aby bylo případně další záškoláctví včas odhaleno.

Doporučený postup při záškoláctví:

- neomluvené či zvýšené absenci informuje třídní učitel výchovnou poradkyni a školního metodičku prevence.
- Neomluvenou absenci do součtu 10 hodin řeší třídní učitel se zákonným zástupcem žáka formou pohovoru. Třídní učitel projedná důvod nepřítomnosti žáka a způsob omlouvání jeho nepřítomnosti a upozorní na povinnosti stanovené zákonem.
- Třídní učitel seznámí zákonného zástupce žáka s možnými důsledky v případě nárůstu neomluvené absence. Z jednání bude proveden zápis, jehož součástí bude způsob nápravy dohodnutý se zákonným zástupcem žáka. Obě strany zápis podepíší.
- Při počtu neomluvených hodin nad 10 je svolána výchovná komise, které se účastní ředitel školy, zákonný zástupce žáka, třídní učitel a výchovná poradkyně či metodička prevence. Pozvání zákonných zástupců žáka na jednání se provádí doporučeným dopisem. O průběhu jednání se provede zápis, který zúčastněné osoby podepíší.
- V případě, že neomluvená absence žáka přesáhne 25 hodin, ředitel školy bezodkladně pošle oznámení o pokračujícím záškoláctví s náležitou dokumentací příslušnému orgánu sociálně právní ochrany dětí. Tato ohlašovací povinnost vychází z platné právní úpravy.

2.2 Šikana

Charakteristika

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků či jiné osoby. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Nově se může realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace a sociálních sítí, jedná se o tzv. kyberšikanu. Ta zahrnuje útoky pomocí e-mailů, SMS zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky, sociální sítě apod. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků skupinou spolužáků.

Doporučené rady pro pedagogické pracovníky při podezření na výskyt šikany: Nepřímé (varovné) znaky šikanování:

- Žák je o přestávkách často osamoceny, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.
- přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
- Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
- Stává se uzavřeným.
- Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- Zašpiněný nebo poškozený oděv.
- Stále postrádá nějaké své věci.
- Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.
- Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
- Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
- Odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

Přímé znaky šikanování:

- Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet.
- Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo „legrací“ zranitelný.
- Kritika žáka, výtky na jeho adresu, pronášené nepřátelským až nenávisným, nebo pohrdavým tónem.
- Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.

- Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jí podřizuje.
- Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či spoluúčasti na nich.
- Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.
- Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

Primární prevence šikany:

- Základem prevence šikanování a násilí ve škole je školní vzdělávací program a minimální preventivní program, který podporuje pozitivní vzájemné vztahy mezi žáky (a mezi žáky a učiteli) a usiluje o vytváření bezpečného prostředí školy.
- Učitelé vedou systematicky a důsledně žáky k osvojování zásad mezilidských vztahů, učí je respektovat identitu a individualitu jedince.
- Pomáhají rozvíjet pozitivní mezilidské vztahy a úctu k životu druhého člověka.
- Všichni učitelé vnímají vztahy mezi žáky, atmosféru v třídních kolektivech, kde působí, jako nedílnou součást své práce.
- Všichni učitelé se svým chováním podílí na prevenci šikanování ve třídách, monitorují sociální klima ve třídě, neprodleně reagují na nevhodné chování mezi dětmi.
- Školní metodická prevence spolupracuje s dalšími organizacemi a organizuje preventivní akce proti šikanování a rasové nesnášenlivosti.

Odpovědnost školy

V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání jsou školy povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování.

Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

- 1) dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování, služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který je útočníkem, tak žáka, který byl obětí,
- 2) dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR či státní zastupitelství, c) škola ohlašuje orgánu sociálně právní ochrany dětí takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo.

Učitel a každý další pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekážení trestného činu.

Pro předcházení, případně řešení případů šikany, má škola možnost spolupracovat s těmito institucemi:

V resortu školství – s pedagogicko-psychologickými poradnami, středisky výchovné péče, speciálně pedagogickými centry.

V resortu zdravotnictví – přes rodiče žáků s pediatry a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie.

V resortu sociální péče – s odborem sociálně-právní ochrany dětí, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou).

Doporučený postup při zjištění šikany:

Postup pedagogického pracovníka:

- Informují-li rodiče pedagogického pracovníka o podezření na šikanování, zahájí okamžitě vyšetřování šikany, spolupracuje s metodičkou prevence a výchovnou poradkyní, informuje ředitele školy.
- Má-li pedagogický pracovník podezření na šikanování, zahájí okamžitě vyšetřování šikany, spolupracuje s metodičkou prevence a výchovnou poradkyní, informuje ředitelku školy.
- V případě prokázaných projevů šikany neprodleně informuje ředitele školy, spolupodílí se na vyšetřování šikany dle pokynů ředitele školy.
- Vždy informuje rodiče o výsledcích vyšetřování šikany, a to i v případech, že se podezření neprokáže.
- Navrhne v pedagogické radě potrestání agresorů.

Postup rodičů při podezření na šikanování

Postup při podezření na šikanování, o kterém jsou informováni, by měl být následující:

- Rodiče informují o podezření na šikanování třídního učitele, popřípadě dalšího pedagogického pracovníka, při jehož hodinách nebo dohledu nad žáky k šikaně dochází.
- Nejsou-li podezření na projevy šikany bezodkladně a uspokojivě řešeny v pravomoci pedagogických pracovníků včetně metodičky prevence či výchovné poradkyně, obrátí se rodiče s informací na ředitelku školy.
- V případech prokazatelných projevů šikany se rodiče přímo obrátí s informací na ředitele školy.
- Jsou-li rodiče přesvědčeni, že postupuje škola při řešení šikanování nedostatečně, je možné jednat v této záležitosti se zřizovatelem školy nebo podat stížnost na školu České školní inspekci. Stížnost lze podat písemně, osobně nebo v elektronické podobě a je možné ji adresovat příslušnému inspektorátu ČŠI.

Doporučený postup při vyšetřování šikany

Vyšetřování počáteční šikany:

- Odhad závažnosti onemocnění skupiny a stanovení formy šikany
- Rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi.
- Nalezení vhodných svědků
- Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky (nikoli však konfrontace obětí a agresorů)
- Zajištění ochrany obětem
- Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi
- Informování zákonných zástupců účastníků šikany
- Práce s třídním kolektivem

Vyšetřování pokročilé šikany:

- Překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední záchrana oběti
- Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování
- Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi
- Pokračující pomoc a podpora oběti
- Nahlášení policii
- Vlastní vyšetřování s obětí a informátory
- Rozhovory se svědky
- Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora s obětí
- Informování zákonných zástupců účastníků šikany
- Práce s třídním kolektivem

2.3 Kyberšikana

Charakteristika

Kyberšikanu definujeme jako zneužití ICT, zejména pak mobilních telefonů a internetu, k takovým činnostem, které mají někoho záměrně ohrozit, ublížit mu. Zejména se jedná o útoky pomocí emailů, SMS zpráv, vyvěšování urážlivých a nepravdivých materiálů na internetové stránky, dehonestování. Podobně jako u šikany tváří v tvář se jedná o úmyslné chování, kdy je oběť napadána útočníkem nebo útočníky. Povaha a provedení útoků pak určuje její závažnost.

Doporučený postup při zjištění kyberšikany:

- Důsledně vyšetřit všechny incidenty a podezření.
- Doporučit oběti, aby okamžitě ukončila komunikaci s útočníkem.

- Zajistit a archivovat všechny důkazy kyberšikany.
- Požádat útočníka, aby se svého jednání zdržel, upozornit ho na protiprávní jednání.
- Znesnadnit útočnickovi jeho chování – zamezit přístup (změna e-mailové adresy, telefonního čísla, vymazání profilu apod.).
- Informovat rodiče agresora o tom, že chování jejich dítěte je bráno vážně a na naší škole nebude tolerováno.
- Informovat a poučit rodiče oběti.
- Závažné případy – oznamovací povinnost školy vůči orgánům OSPOD (pokud je pachatel odhalen), případně oznámit (škola či zákonní zástupci) na Policii ČR nebo podat trestní oznámení na neznámého pachatele.

2.4 Agrese ve škole

Charakteristika

Verbální agrese je velmi častým jevem. Je především nutné jednoznačně a jasně deklarovat nesouhlas a takové chování odmítnout. Děti budou mluvit tak hrubě, jak jim to okolí dovolí a je nutné, aby si byly vědomy toho, že se jedná o nepřijatelné chování a měly tedy potřebu vulgární mluvu na veřejnosti skrývat. Řeč je natolik spjata s myšlením, že velkorysá společenská tolerance užívání nejhrubších výrazů s sebou nutně nese i hrubé chování.

Primární prevence agrese:

- Podpora tolerance, vědomí sounáležitosti a spolupráce mezi jednotlivci
- Posilování dobrých vztahů ve třídách i ve škole
- Podporování zdravého klimatu ve třídách, ve škole celkově
- Vlastní kladný příklad – učitelé
- Vštěpování zásad slušného chování a slovního projevu

Doporučený postup při verbální agresi:

- Stanovit ve třídě obecná pravidla soužití jako vyjádření morálních hodnot. Tato pravidla tvořit společně se žáky a jasně v nich deklarovat požadavek slušného mluvení a chování.
- Mladší děti trpělivě opravovat a dávat jasně najevo, že veřejné užívání hrubých výrazů není ve škole přípustné a společensky je to nevhodné.

Pokud žákovo chování a jednání ohrožuje bezpečnost a zdraví jeho, ostatních žáků, vyučujících, zaměstnanců školy jiných osob, je škola povinna uvědomit zákonného zástupce případně doporučit odbornou péči. Dle konkrétních okolností je třeba přivolat i OSPOD či orgán Policie ČR apod.

2.5 Nekázeň

Charakteristika

Nekázeň je opakem neboli protikladem kázně. Je ovšem nutné si uvědomit, co je vlastně kázeň a mít tento fakt přesně stanoven. Nekázeň je tedy porušení kázně, což v realitě znamená nedodržení určitého pravidla či normy. Jejich nedodržení se zpravidla odehrává s určitými odchylkami od sociálního jednání. Toto sociální jednání pak nazýváme kázeňský přestupek. Kázeňský přestupek je tak porušení určitých norem, pravidel či očekávaných sociálních rolí jedince.

Podmínky stanové školním řádem pro kázeň ve škole:

Žák je povinen:

- Docházet do školy a vzdělávat se.
- Dodržovat školní řád, předpisy a pokyny školy k ochraně zdraví a bezpečnosti, s nimiž byl seznámen.
- Plnit pokyny pedagogických pracovníků školy v souladu s právními předpisy a školním nebo vnitřním řádem.

Žák se ve škole chová v souladu s obecnými pravidly společenského chování k dospělým i jiným žákům, řídí se pokyny a doporučeními pedagogických i provozních pracovníků, dodržuje školní řád a řády odborných učeben. Chová se tak, aby neohrozil zdraví svoje, ani jiných osob. Udržení kázně je zpravidla v kompetenci třídního učitele, či jiného vyučujícího, který se s nekázní setkal. Míra a úroveň nekázně je různorodá a je potřeba k ní přistupovat s ohledem na žáka, okolnosti, situace, závažnost, opakovanost. Zpravidla stačí postihy v rámci školy dle školního řádu.

Doporučený postup při zjištění nekázně ve škole v případě opakovaného problémového chování (opakované porušování školního řádu):

- Pohovor se žákem – mezi pedagogickým pracovníkem, žákem, výchovnou poradkyní s cílem spolupráce na bázi domluvy.
- Jednání s žákem a zákonným zástupcem – problémové chování je řešeno v rámci školy mezi pedagogickým pracovníkem, žákem, jeho zákonným zástupcem, výchovnou poradkyní. Cílem je dohoda na společném postupu při řešení nekázně (motivovanost a kompetence zákonných zástupců žáka, zvýšení kontroly a tlaku na změnu). Z jednání se pořizuje zápis.
- Jednání výchovné komise – setkání komise je obvykle posledním pokusem školy řešit potíže s žáky, než se obrátí na další orgány OSPOD, Policie ČR apod. Z jednání se pořizuje zápis, který všichni přítomní podepisují. Tento zápis slouží jako podklad pro další orgány, které škola informuje o svém postupu.
- Postoupení případu další straně – po aktuálním využití dostupných způsobů řešení problémového chování žáka a možnosti podpory zákonných zástupců je případ předán do kompetence další straně – OSPOD, ŠPZ apod.

2.6 Krádeže a vandalismus

Charakteristika

Krádeže, zejména finanční hotovosti, mobilních telefonů, a ničení školního majetku, jsou nejčastějšími formami protiprávního jednání, se kterými se lze v prostředí škol setkat.

Doporučený postup při nahlášené krádeži žákem:

- události pořádit záznam na základě výpovědi poškozeného.
- Věc předat orgánům činným v trestním řízení (ohlásit na Policii ČR), nebo poučit poškozeného žáka (jeho zákonného zástupce), že má tuto možnost.

V případě, že je znám pachatel, je třeba nahlásit věc orgánu sociálně-právní ochrany (byl-li pachatel mladší 18 let) a současně věc předat orgánům činným v trestním řízení.

Doporučený postup při zjištění vandalismu

- Jakmile vznikne škoda na školním majetku, je třeba o celé záležitosti vyhotovit záznam a pokusit se odhalit viníka. V případě, že viníka škola zná, může na něm (jeho zákonném zástupci) vymáhat náhradu škody. V případě, že nedojde mezi zákonnými zástupci nezletilého dítěte a školou k dohodě o náhradu škody, může škola vymáhat náhradu soudní cestou.

2.7 Návykové látky

Charakteristika

Tato oblast zahrnuje široké spektrum chování, které vykazuje znaky závislosti – zejména pak distribuce a užívání alkoholu, tabákových výrobků a jiných návykových látek, gambling, nomofobie atp.

Škola vytváří podmínky pro předcházení výskytu případů užívání návykových látek v prostorách školy, v jejím okolí, na všech školních akcích i při mimoškolní činnosti. Škola jasně vymezí zákaz užívání návykových látek ve škole a jejich nošení do školy. Poskytuje žákům i rodičům nezbytné informace, týkající se jejich ochrany před tímto jevem. Působí na žáky v oblasti primární prevence a to formou, která je věcná, pravdivá a přiměřená jejich rozumovému a osobnostnímu vývoji. Při řešení případů souvisejících s užíváním návykových látek nebo distribucí OPL spolupracuje s Policií ČR, orgány sociálně právní ochrany dětí, školskými poradenskými zařízeními apod.

Doporučený postup při zjištění užití omamných a psychotropních látek (OPL):

- Zabránit v další konzumaci.
- Pokud je žák vlivem OPL ohrožen na zdraví a životě, volat RZS a Policii ČR

- Odebrat a zajistit OPL (do zapečetěného obalu) za přítomnosti další osoby a s použitím ochranných pomůcek.
- Informovat třídního učitele, ředitele školy, výchovnou poradkyni, metodičku prevence.
- Zvážit provedení orientačního testu na přítomnost OPL v těle žáka.
- Sepsat o události a provedených opatřeních záznam s vyjádřením žáka.
- Třídní učitel informuje rodiče a v případě, že žák není schopen pokračovat ve výuce, vyzve je k vyzvednutí žáka.
- Výchovná poradkyně informuje orgán sociálně-právní ochrany dítěte.
- Vyvodit opatření stanovené školním řádem, rozlišovat přítom distributora od uživatele OPL.

Doporučený postup při zjištění, že žák přináší do školy omamnou a psychotropní látku (OPL) a nabízí/poskytuje ji dalším žákům:

Škola má v takovém případě povinnost oznámit věc Policii ČR a dále:

- Spolupracovat na vyšetření věci s Policií ČR a s ohledem na konkrétní okolnosti případu a po poradě s Policií ČR zvážit informování osob s případem dosud neseznámených (viz níže) a provedení dalších opatření tak, aby nebylo narušeno trestní řízení vedené policií ČR (ovlivňováním mezi žáky, zničením stop apod.).
- Vyučující informuje třídního učitele, ředitele školy, výchovnou poradkyni, metodičku prevence.
- Třídní učitel informuje rodiče a vyhotoví písemný záznam o pohovoru.
- Výchovná poradkyně informuje orgán sociálně-právní ochrany dětí.

Doporučený postup při zachycení látky, o které se domníváme, že se jedná o omamnou a psychotropní látku (OPL):

- Odebrat a zajistit látku (do zapečetěného obalu) za přítomnosti další osoby a s použitím ochranných pomůcek.
- Vyučující informuje třídního učitele, ředitele školy, výchovnou poradkyni a metodičku prevence.
- Sepsat o události a učiněných opatřeních záznam, pokud byla látka zajištěna u konkrétního žáka, zapsat rovněž vyjádření žáka.
- Předat nález Policii ČR, která provede šetření a v případě, že byla látka zajištěna u konkrétního žáka, informuje zákonného zástupce.

Doporučený postup při zachycení žáka, který kouří v prostorách školy a školského zařízení:

Ve vnitřních i vnějších prostorách školy je zakázáno kouřit a používat elektronické cigarety. Kouřit je zakázáno i v blízkém okolí školy.

- Žákovi je zabráněno v další konzumaci.

- Pedagog o události sepíše stručný záznam, pokud žák zvládne, je žádoucí jeho vyjádření (zejména odkud tabákový výrobek má).
- Třídní učitel informuje rodiče.
- V závažných případech – zejména s ohledem na věk a chování dítěte, případně pokud se chování opakuje, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany dětí,
- třídní učitel navrhne výchovné opatření, které projedná a schválí pedagogická rada.
- Třídní učitel písemně informuje rodiče o rozhodnutí pedagogické rady.

Doporučený postup při zachycení žáka, který konzumuje alkohol v prostorách školy:

Prodej nebo podávání alkoholických nápojů osobám mladším 18 let je v ČR zakázáno. Rovněž je zakázáno osobám mladším 18 let alkohol nabízet, nebo je v konzumaci alkoholu podporovat. Může se jednat o trestný čin či přestupek.

- Žákovi je zabráněno v další konzumaci.
- Pedagogický pracovník posoudí, dle momentálního stavu žáka, zdali mu nehrozí nějaké nebezpečí.
- Pokud je žák ohrožen na zdraví či životě, volá RZS.
- Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, sepíše o události stručný záznam s vyjádřením žáka a vyrozumí vedení školy.
- Škola vyrozumí o skutečnost zákonného zástupce a poskytne mu poradenství, jak může řešit danou situaci.
- Z konzumace alkoholu je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem.
- V případě opakování situace škola plní oznamovací povinnost k orgánu sociálně právní ochrany dětí.

Doporučený postup při zjištění, že se žák do školy dostavil pod vlivem alkoholu:

- Vyučující zjistí zdravotní stav dítěte a informuje rodiče a třídního učitele.
- Vyučující (třídní učitel) vyzve rodiče, aby si dítě neprodleně vyzvedli, a seznámí je se zdravotními obtížemi dítěte; pokud si rodič pro dítě do školy nepřijde, vyučující přehodnotí zdravotní stav žáka a je v jeho kompetenci přivolat lékařskou pomoc (155) a kontaktovat OSPOD.
- Vyučující informuje třídního učitele, ředitele školy, výchovnou poradkyni, metodičku prevence a vyhotoví písemný zápis, se kterým budou rodiče žáka seznámeni.
- Třídní učitel navrhne výchovné opatření, které projedná a schválí pedagogická rada.
- Třídní učitel písemně informuje rodiče o rozhodnutí pedagogické rady.
- V případě opakování výchovná poradkyně informuje orgán sociálně-právní ochrany dítěte.

Doporučený postup, v případě, že byl u žáka zachycen alkohol nebo cigarety:

- Vyučující informuje třídního učitele, ředitele školy, výchovnou poradkyni a metodičku prevence a vyhotoví písemný zápis, se kterým budou rodiče seznámeni.

- Třídní učitel informuje rodiče.
- Třídní učitel navrhne výchovné opatření, které projedná a schválí pedagogická rada.
- Třídní učitel písemně informuje rodiče o rozhodnutí pedagogické rady.
- Na OSPOD hlásit v závažnějších případech, případně při opakování incidentu.

2.8 Rasismus, xenofobie

Charakteristika

Rasistické chování je takové, které na základě přisouzení psychických a mentálních schopností a dovedností skupinám definovaným podle biologického, rasového či národnostního původu příslušníky těchto skupin nepřiměřeně nebo negativně hodnotí a případně (ve formě „tvrdého rasismu“) je i poškozují. Xenofobní chování je takové, které na základě subjektivně stanovených prvků cizosti (jinakosti) vyvolává obavy ze subjektů, které jsou jako cizí pojímány a v krajních případech může vést k jejich poškozování, což vyvolává protireakci.

Primární prevence rasismu a xenofobie

Žákům je třeba zprostředkovávat demokratické hodnoty a principy lidských práv a tolerance. Žáci by měli chápat pojem a vliv extremismu a negativa spojených s minulostí a současností extremismu, rasismu, xenofobie a antisemitismu a možnostech sankcí za projevy extremismu a souvisejících jevů.

Doporučené postupy v případě zjištění rasismu či xenofobie:

- Je třeba zjistit hloubku extremistického přesvědčení u jednotlivců, případně vazby na extremistickou skupinu mimo školu. Zároveň je třeba zjistit rozšíření uvedených postojů v kolektivu, třídě, škole.
- Je třeba okamžitě a razantně vystoupit proti projevům intolerance mezi žáky.
- V případě zjištění hlouběji zakotvených postojů (opakované verbální či vizuální projevy s možným extremistickým podtextem, účast žáka v extremistické partě, užití násilí s extremistickým podtextem) informujeme rodiče a nabídneme jim spolupráci.
- V případě závažných projevů (především násilných) informovat Policii ČR (podezření na promyšlenou a extremisticky, rasisticky, xenofobně nebo antisemitsky motivovanou činnost a na takto motivované vážnější formy násilí).
- Ve výuce se zaměříme na výuku této problematiky, zvát experty k diskusi se žáky, pořádat přednášky s touto tematikou, zavést třídnické hodiny se zážitkovými hrami. Vzhledem k závažnosti tohoto tématu třídní učitel neprodleně zajistí bezpečnost případné oběti, dále oznámí skutečnost zák. zástupcům agresora i oběti a postupuje dle preventivního programu školy, popř. informuje Policii ČR dle závažnosti situace a případnému ohrožení bezpečí oběti.

Přestupek je hodnocen různými stupni výchovných opatření (viz školní řád). Pokud se jedná o propagaci bez konkrétní oběti, je potřeba informovat rodiče žáků, se žáky provést okamžitou intervencí na dané téma, pokud je situace mimo kontrolu, přizvat odpovědné a odborné instituce na pomoc s intervencí.

2.9 Sexuálně rizikové chování

Charakteristika

Sexuální rizikové chování je souborem projevů chování, které doprovázejí sexuální aktivity a současně vykazují pro jedince rizika v různých oblastech (zdravotní, sociální atd.). Lze sem zařadit např. nechráněný pohlavní styk při náhodné známosti, výrazně promiskuitní chování, rizikové sexuální praktiky, kombinace užívání návykových látek a rizikového sexu, sexuální zneužívání ve všech jeho formách, zveřejňování intimních fotografií na internetu či jejich zasílání mobilním telefonem apod. Nepodceňujeme v oblasti prevence významnou úlohu sexuální výchovy. Je nutné motivovat žáky k vytvoření zdravých postojů v této oblasti. Je žádoucí, aby si žáci osvojili odpovědné chování, rozhodování a komunikaci v situacích souvisejících se sexuálním zdravím. Nebezpečí hrozí z hlediska celospolečenského v souvislosti s využíváním internetu, s komercializací sexu, sexuálním zneužíváním, zvyšuje se počet výskytu pohlavně přenosných chorob, narůstá počet HIV pozitivních, rozmáhá se homofobie. K sexuální výchově přistupujeme systematicky, jelikož se jedná o dlouhodobé, záměrné, cílevědomé působení na žáka.

Primární prevence sexuálního chování

- preventivní programy přizpůsobit věku a vzdělání cílové skupiny
- předávat informace o způsobech ochrany před nemocemi
- informovat o tom, co je sexuální zneužívání a rizikové sexuální chování
- upozorňovat na práva dítěte a důstojnost člověka
- podporovat tvorbu zdravých postojů k vlastnímu tělu, vztahům a sexuálnímu chování
- minimalizovat projevy nesnášenlivosti, předsudky apod.

V oblasti vztahů, sexu a sexuální orientace

- zabezpečit otevřenou spolupráci školy a rodiny, propojit zdravotní, sociální a výchovné intervence

Doporučené rady při zjištění sexuálně rizikového chování:

Existují tři základní ukazatele, kdy lze sexuální chování pokládat za škodlivé a kdy by měl učitel zasáhnout:

- pokud ho dítě neprovádí v soukromí

- pokud vznikne podezření, že při něm nějak zraňuje sebe nebo někoho dalšího
- pokud se ze sexuálního chování stane nutkavé chování (to znamená, že tomuto chování dítě věnuje tolik prostoru, že zanedbává svoje běžné povinnosti, hygienu, přátele, učení a podobně)

Doporučené postupy při řešení sexuálně rizikového chování

Situaci řeší v tomto pořadí:

- [1] třídní učitel
- [2] školní metodik prevence, výchovný poradce
- [3] vedení školy
- [4] zákonní zástupci žáka, žáci
- [5] OSPOD
- [6] další odborník (psycholog, sexuolog, psychoterapeut)

V případě, že se jedná o patologii rodiny, je vhodné doporučit psychoterapeutickou pomoc. Dospělý je povinen chránit a prosazovat nejlepší zájem dítěte. Zjištěné násilí páchané na dítěti (i sexuální) je povinen ohlásit OSPOD nebo na Policii ČR.

2.10 Poruchy příjmu potravy a sebepoškození

Charakteristika

Mezi poruchy příjmu potravy (PPP) patří mentální anorexie – bulimie a také přejídání spojené s jinými psychickými poruchami. U PPP jsou typické obavy z obezity, manipulace s jídlem sloužící ke snížení hmotnosti a zkreslené vnímání vlastního těla. Nejčastěji se projevují během dospívání a rané dospělosti, ale mohou se rozvinout i v pozdějším věku nebo naopak v dětství.

Příznaky

- zvracení s jakoukoliv argumentací
- vnímá sebe sama jako osobu s nadbytečnou hmotností
- nespavost, nesoustředěnost o absence konzumace jídla, nenošení svačtin, vyhýbání se školní jídelně
- při vzniku onemocnění před pubertou je tato opožděna či zastavena
- kožní problémy a zhoršená kvalita vlasů

Sebeпоškození je agresivní chování člověka, které je nasměrováno proti němu samotnému. Pro sebeпоškození je charakteristické, že se opakuje, je návykové. Ve společnosti se o něm ví a mluví velmi málo, s tímto problémem se však potýká mnoho osob, především dospívajících.

Doporučené rady při podezření nebo zjištění onemocnění:

- Informovat třídního učitele, výchovnou poradkyni, školní metodičku prevence a následně třídní učitel informuje rodiče.
- Rodiče informovat vždy, když dítě výrazně zhubne, opakovaně bylo přistiženo, že zvrací nebo se sebepoškozuje (stačí informace od vrstevníků).
- Pokud rodiče odmítají řešit situaci, je nutné se spojit se OSPOD (zvážit možnosti a limity pedagoga).
- Doporučit nebo zprostředkovat kontakt s lékařem nebo psychologem.

2.11 Fyzické týrání a zneužívání dětí

Charakteristika

Za fyzické (tělesné) týrání považujeme vědomé tělesné ublížení dítěti anebo nezabránění ublížení či utrpení dítěte, včetně úmyslného otrávení nebo udušení dítěte – pokud je jasné či existuje důvodné podezření, že zranění bylo způsobeno nebo mu vědomě nebylo zabráněno.

Tělesné týrání se rozlišuje podle své povahy na aktivní a pasivní.

Příznaky a změny chování při fyzickém týrání:

- Poranění nebo popáleniny na kůži dítěte nevysvětlitelného původu, zvláště vyskytují-li se opakovaně.
- Nepravděpodobná zdůvodnění těchto poranění dítětem, či o ně pečující dospělou osobou.
- Nechuť dítěte o těchto poraněních hovořit.
- Lysiny ve vlasové části, pohmožděniny.
- Neochota dítěte odhalovat tělo (v teplých dnech), strach ze svlékání (před hodinou TV).
- Škrábance, vyražený nebo ulomený zub, natržený ušní boltec, opakované zlomeniny, poranění měkkých částí dutiny ústní.
- Strach z rodičů, neochota a rozladěnost před návratem domů.
- Sklon k sebetržní.
- Agresivita vůči ostatním.
- Útěky z domova, záškoláctví.
- Náhlé zhoršení prospěchu.
- Náhlá ztráta kamarádů a sociální izolace.
- Obtíže v sociální komunikaci, vyhýbavé chování.
- Snížené sebehodnocení dítěte.

Doporučené postupy při řešení fyzického týrání:

- Zajištění výpovědí případných svědků.

- V případě, že žádní svědci nejsou nebo jsou nevěrohodní, okamžitě kontaktovat OSPOD nebo Policii ČR. Není nutný předchozí kontakt s rodiči, vždy je prioritou ochrana bezpečí dítěte.

2.12 Sexuální zneužívání dětí

Charakteristika

Za sexuální zneužívání dětí je považováno jakékoli nepatřičné vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu, činnosti či chování. Zahrnuje jakékoli sexuální dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoliv, komu bylo dítě svěřeno do péče, anebo kýmkoliv, kdo se s dítětem dostal do nějakého kontaktu.

Pohlavní zneužívání se dělí na dotykové a bezdotykové.

Příznaky sexuálního zneužívání dětí:

- poranění pohlavních orgánů
- záněty pohlavních orgánů
- předčasné zahájení sexuálního života
- bolesti břicha, zvracení
- noční pomočování
- poruchy příjmu potravy
- lítostivost, plačtivost
- smutek, apatie, depresivní projevy chování
- vztek, hněv, agrese
- po vyučování nespěchá dítě domů

Primární prevence zneužívání dětí

Primární nespecifická prevence spočívá v posilování sebevědomí dítěte, schopnosti říci „ne“, podpoře funkčních sociálních vztahů aj. V rámci prevence by se škola měla zaměřit zejména na rozvoj schopnosti řešit konfliktní situace nenásilným a bezpečným způsobem. Děti by měly mít informace o nebezpečných situacích, kdo a jak jim může pomoci v případě ohrožení.

Primární prevence specifická spočívá zejména v seznámení dětí s jejich právy a povinnostmi, a to adekvátně jejich věku.

Děti by měly být seznámeny zejména s tím, že:

- Domácí násilí má různé formy.
- Násilné chování v rodině není omluvitelné.
- Za násilí může ten, kde jej koná, protože si sám volí, jak se bude chovat.
- Každý má právo rozhodovat o sobě samém.

- Na koho se v rámci školy mohou obrátit se svými starostmi (výchovná poradkyně, metodička prevence, třídní učitel, ten, komu dítě důvěřuje).
- Jak říci NE.
- Jak vypadají zdravé a nezdravé vztahy.
- Proč si někdo nechá násilí líbit a nedokáže říci „Stop“.
- Jak zvládat vztek.

Doporučené postupy při zjištění zneužívání dětí:

- při podezření, nebo když se dítě svěří pedagogovi a bude žádat pomoc, by měl učitel následné kroky diskutovat s výchovnou poradkyní, metodičkou prevence a ředitelem školy, vyšetření je vhodné přenechat odborníkům, kteří zjistí, zda se jedná o důvodné podezření.
- Učitel by neměl nutit dítě mluvit o detailech, ale spíše mu naslouchat a zprostředkovat možnosti řešení situace, pokud se dítě učiteli svěří nebo učiteli něco naznačí, učitel by měl dítěti naslouchat, snažit se mu porozumět, věřit mu, po uskutečnění rozhovoru by si měl vše zapsat.
- V procesu ochrany dítěte z pohledu pedagoga by také neměl chybět rozhovor s rodiči dítěte, účelem tohoto rozhovoru není pouze informovat rodiče o problému, ale i o doplnění dosavadních informací a potvrzení podezření, že je dítěti v rodině ubližováno.
- V kontaktu s rodiči by měl učitel postupovat maximálně opatrně, nevyslovovat žádné dohady, spekulace ani obvinění, rodičům pouze sdělí důvod obav o dítě, ale měl by se při tom vyhnout odkazům na sdělení samotného dítěte.
- V případě, že je podezření pravdivé a dítě je v rodině skutečně ohroženo, je pravděpodobné, že budou rodiče reagovat agresivně a zaujmou obrannou pozici ještě dříve, než je podezření zcela vysloveno.
- pokud má pedagog podezření, že se násilí netýká jen dítěte, ale i jednoho z rodičů, je vhodné s ním hovořit také o samotě, bez potenciálního pachatele domácího násilí.
- V případě, že se dítě stalo obětí zneužívání mimo rodinu, budou rodiče pravděpodobně reagovat odlišně, budou spolupracovat a uvítají jakékoli aktivity zaměřené na prokázání zneužívání, ubližování a ochranu dítěte. Zjištění, že bylo jejich dítě fyzicky týráno, sexuálně zneužito je pro rodiče obrovský šok. Mohou prožívat návaly hněvu a agresivity spolu s pocity viny a selhání. V této situaci je vhodné jim doporučit návštěvu psychologa, jehož terapeutická první pomoc a péče je pro ně stejně důležitá, jako pro jejich dítě.

2.13 Syndrom CAN

Charakteristika

Jedná se o známky poranění, například o modřiny, otoky, řezné rány, otisky dlaně a prstů, stopy po opáření, popálení cigaretou, lysinky ve vlasech, trvalý hlad, podvýživa, špatná hygiena, zkažené

zuby, nedostatečné oblečení, vyčerpanost a únava, změny v chování, dlouhodobá depresivní nálada, stísněnost, nezáměr o dění kolem, sebepoškozování, potíže se soustředěním, zhoršení prospěchu. Je třeba dávat pozor zvláště při opakování.

Změny v chování dítěte:

- celková stísněnost a nezáměr o dění kolem
- zvýšená opatrnost v kontaktu s dospělými
- úzkost a vyděšené reakce v přítomnosti konkrétních dospělých osob
- odchodem domů po vyučování
- sebepoškozování
- útěky z domova
- opakovaná zranění včetně zlomenin
- modřiny a otoky
- otisky různých předmětů a rukou na těle
- trvalý hlad, podvýživa
- vyčerpanost

Primární prevence syndromu CAN:

V rámci všeobecné prevence je třeba zařadit tuto problematiku do výuky.

Je třeba žáky informovat o:

- dětských a lidských právech,
- hranicích, které by neměl ani rodič překročit,
- co dělat, pokud se dítě setká s prvními projevy týrání, zneužívání či zanedbávání,
- tzv. tabu zónách na těle dítěte
- na koho se obrátit.

Doporučené postupy při zjištění syndromu CAN:

- Důležitá je všímavost pedagoga, zda dítě nese nějaké stopy týrání, jde o změny chování žáka či o fyzické známky vypovídající o násilném zacházení s dítětem.
- Vyučující informuje třídního učitele a výchovnou poradkyni, tyto dvě osoby sdělí podezření ředitelce školy, v týmu, na základě zjištění od dalších vyučujících dítěte, záležitost vyhodnotí a oznámí podezření OSPOD, tím splní oznamovací povinnost.
- Vyučující/třídní učitel se citlivým způsobem v soukromí může dítěte dotázat na jím zaznamenané projevy (o pohovoru učiní záznam), je nutné respektovat případnou neochotu dítěte o věci mluvit, v případě sexuálního podtextu je nezbytné vyvarovat se podsouvání odpovědí dítěti, zaznamenat co nejpřesněji sdělení dítěte a dále doporučujeme věc více nerozebírat a neprodleně skutečnost oznámit na OSPOD.

- Další kroky škola činí ve spolupráci s OSPOD či orgány činnými v trestním řízení, při podezření z týrání, zvláště sexuálního zneužívání je kontaktování rodiny spíše nežádoucí, naopak u zanedbávání je spolupráce školy a rodiny žádaná.

3. ZÁVĚR

S tímto dokumentem budou seznámeni všichni zaměstnanci školy a bude přístupný i na webových stránkách školy.

Krizový plán bude doplňován či obměňován v případě výskytu nebo zvýšení určitého rizikového chování na škole.

V Novém Jičíně dne 1. 9. 2023

Mgr. Marek Kandrát
ředitel školy